

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

เรื่อง หลักประชาธิปไตยของสังคมไทย

จัดทำโดย นางสาวราตรี ศรีสถิตย์วัฒนา

รหัส 590428

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม หลักสูตร
“หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 4
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

เรื่อง หลักประชาธิปไตยของสังคมไทย Democratic primary in Thailand

1. คำนิยามและลักษณะของหลักประชาธิปไตย

อริสโตเติล กล่าวว่า การเมือง คือ ความผูกพันระหว่างประชาชนกับรัฐ จากคำกล่าวนี้ทำให้เกิดการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาชนกับการเมืองจะแยกกันไม่ออก จะมีความผูกพันและจะมีบทบาทต่อกันตลอดไป การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์และแสดงบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนหรือเป็นการเข้าร่วมทางการเมือง (Political participation) นั่นเอง “ซึ่งแมคคอสกี (Maclosky) ได้อธิบายความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองไว้ว่า การที่บุคคลมีความสำนึกในทางการเมืองการปกครองได้เข้าร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยความสมัครใจซึ่งสมาชิกทั้งที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกันในอนาคตที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ การกระทำนั้นอาจจะทำโดยตรงหรืออ้อมก็ได้” สำหรับบุคคลที่ได้ชื่อว่า เป็นผู้เข้าร่วมทางการเมืองนั้น จะเกี่ยวข้องหรือเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง เหล่านี้ (อาจจะอย่างเดียวหรือหลายอย่างพร้อม ๆ กันก็ได้) คือ การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การแสวงหาความรู้ทางการเมือง การอภิปรายหรือการพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การเข้าร่วมในการชุมนุมทางการเมือง การแสดงมติมหาชนอื่น ๆ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การก่อตั้งพรรคการเมือง การลงรับสมัครเลือกตั้ง เป็นต้น แต่การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลัทธิการเมืองเอื้ออำนวยให้ ประชาชนมีความสำนึกทางการเมือง วิธีทางการเมือง เป็นต้น

ประชาธิปไตยในประเทศไทย เริ่มต้นนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้กฎหมาย จวบจนปัจจุบันเข้าสู่ก่อนศตวรรษแล้วที่การสร้างประชาธิปไตยซึ่งก็คือการจัดระเบียบการเมืองการปกครองอย่างหนึ่งของเราก็กังไม่ลงตัว ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน และ ทำให้เกิดผลประโยชน์ของประชาธิปไตยแก่ประเทศชาติได้อย่างเป็นจริงตามเจตนารมณ์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประชาธิปไตยของไทยถูกกระทำจากการเมืองแบบไทยๆที่ผู้ปกครองทั้งทหารและข้าราชการพลเรือน หรือ ที่เรียกกันว่าอำมาตยาธิปไตย และนักธุรกิจ หมุนเวียนมาใช้อำนาจและยังหวงแหนอำนาจของตน หากประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและใช้อำนาจอธิปไตยอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกัน และเกิดผลประโยชน์ของประชาธิปไตยต่อความอยู่ดีกินดีมีความสุขของประชาชนอย่างแท้จริงไม่ ความไร้มาตรฐานที่ดีของพรรคการเมืองหลายพรรค การขยายความเป็นเผด็จการรัฐสภาของพรรคการเมือง ที่ไปครอบงำศาลและองค์กรอิสระอื่นๆ นโยบายประชานิยมปัจเจกชนที่คนรากหญ้าติดใจ การไม่โปร่งใสใน

การบริหารประเทศ จุดอ่อนของระบอบรัฐสภาไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และตัวรัฐธรรมนูญฉบับนี้เอง เป็นปัญหาหลักๆที่ทำให้การเมืองภาคประชาชนเกิดขึ้นอย่างเข้มแข็ง มีการเคลื่อนไหวแบบที่เคยทำให้รัฐบาลพ้นจากอำนาจไปโดยการทำให้ทหารลงมือทำรัฐประหารกลับมาอีกครั้ง รัฐบาลที่มีทหารเป็นผู้นำรัฐบาลทำให้การเมืองและการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ความจำเป็นต้องชักนำกองทัพแห่งชาติทำรัฐประหารหรือปลดรัฐบาล และพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ ความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบบประชาธิปไตยนั้น เพราะรัฐสภาไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อสร้างการเมืองของไทยในปัจจุบันให้ได้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้วิธีการเมืองภาคพลเมืองตามนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่รัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ที่กำลังดำเนินการร่างและจะทำการลงประชามติให้การรับรองรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยคาดประชาชนหวังว่าจะได้พรรคการเมืองที่มีคุณภาพดี และแก้ปัญหารัฐสภาไม่ให้เกิดปัญหาเช่นเดิม และทำให้ข้าราชการระดับสูงไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของพรรคการเมืองและนักการเมือง และเพื่อสร้างความเชื่อถือในความสุจริตไม่มีการซื้อเสียงเหมือนระบบการเลือกตั้งในอดีตที่นักการเมืองยังซื้อเสียงเข้าสู่สภาได้ รวมทั้งการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ไม่ถูกทุนนิยมเสรีและลัทธิบริโภคนิยมครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จ แต่มีกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นอิสระจากระบบทุนนิยมได้

การขับเคลื่อนประชาธิปไตยเหล่านี้ทำให้การเมืองไทยและประชาธิปไตยของประเทศเกิดการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้นได้ เช่น การระงับยับยั้งไม่ให้เกิดการเร่งรีบแก้ไขรัฐธรรมนูญและไม่นำไปสู่การแก้ไขกฎหมายยกเว้นโทษย้อนหลังให้ผู้ทำผิด การทำให้พรรคการเมืองต้องดำเนินงานอย่างสุจริตมากขึ้น นักการเมืองในอดีตถูกสังคมนิติตราไม่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีทำให้นักการเมืองปัจจุบันต้องปรับปรุงตัวเอง ทำให้ประชาชนตื่นตัวในทางการเมืองและการได้รับความรู้และความคิดเห็นถึงการสร้างสรรค์การเมืองไทยให้ดีขึ้นๆ รวมทั้งการเพิ่มคุณค่าของการเมืองภาคประชาชนในระบบการเมืองไทย แต่ในขณะเดียวกันการขับเคลื่อนและความไม่ฝืนของระบอบประชาธิปไตยที่สร้างการยอมรับ หากเกิดผลลบหรือความเสียหายต่อความก้าวหน้าของประชาธิปไตยของประเทศที่ทำให้เกิดการรัฐประหารวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2557 เพื่อหยุดพักประชาธิปไตยไว้ก่อนนั้น ปัจจุบันประเทศไทยก็ยังไม่ไปถึงไหน สภาพและปัญหาที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งสำหรับรอยต่อสถานะปัจจุบันกับการเข้าสู่การปฏิรูปทางการเมืองก็คือการยอมรับหลักประชาธิปไตยสากล

อำนาจการจัดการรูปแบบรัฐบาลชั่วคราวอยู่ในกำกับของ คสช. โดยมีแกนนำเป็นทหารหรือกลุ่มอำนาจใดๆ ที่มีการสนับสนุนรัฐประหาร รวมทั้งสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาลและกลไกรัฐปัจจุบัน เป้าหมายและวิธีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมิได้เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยตามครรลองแห่งรัฐธรรมนูญ เนื่องจากไม่ผ่านกลไกรัฐสภาและระบบการเลือกตั้ง วิธีการรัฐประหารหรือการปฏิวัติ โดยกองทัพ เพื่อหวังความสำเร็จผลในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยเร็วนั้น เป็นวิธีการที่ล่าช้าไม่ใช่ोरยวิถีเพื่อล้มล้างระบบรัฐสภาที่ได้มาโดยสันติวิธี แม้ว่าผ่านการเลือกตั้งที่มีจุดอ่อนในทางความบริสุทธิ์ยุติธรรมก็ตาม แต่เรา

ต้องแก้ไขการเลือกตั้งในอนาคตอย่างจริงจังและอดทนให้ได้ระบบที่ดีขึ้นๆ ประเทศที่ใช้วิธีรัฐประหารโดยการโน้มนำของขบวนการภาคประชาชน คือ "การปฏิวัติสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะแบบไทย" นั้น เพราะอันที่จริงวิธีการยึดอำนาจรัฐ แต่ที่ต้องบังคับประชาชนจำนวนมากที่ไม่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ตามลัทธิความเชื่อของตนให้เขายอมรับรัฐบาลทหารอย่างไม่สมัครใจ ซึ่งในที่สุดเมื่อกาลเวลาผ่านไป รัฐปฏิวัติดังกล่าวก็ล้มเหลวในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยของประเทศได้ ดังที่เกิดขึ้นแล้วกับสหภาพ โซเวียต รัสเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน คิวบา เวียดนาม และ เกาหลีเหนือ เป็นต้น วิธีที่เป็นอริยะมากกว่าคือการปฏิรูปสังคมอย่างรอบด้านและสันติ และผ่านการพัฒนาพรรคการเมืองให้ได้มาตรฐานสูงทั้งในทางอุดมการณ์ จริยธรรม และระบบการดำเนินงานพรรคที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตัวอย่างที่น่าสนใจในปัจจุบันคือกลุ่มปฏิวัติเหมาอิสต์ของประเทศเนปาลก็ยังเลิกแนวทางปฏิวัติแล้วก็ประสบความสำเร็จด้วยวิธีแข่งขันในระบบการเลือกตั้งระหว่างพรรคการเมืองในวิถีทางระบบรัฐสภา

การได้อำนาจมาโดยวิธีที่มีใช้การเลือกตั้งเพื่อหยุดยั้งระบอบการเมืองทุนนิยมนำไปสู่การไม่ยอมรับในอำนาจรัฐและกลไกของรัฐจากประชาชนส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลทหารในปัจจุบัน และนำไปสู่การต่อสู้กันไม่สิ้นสุด การบังคับให้ประชาชนยอมรับรัฐบาลที่รัฐธรรมนูญมิได้รับรองและอยู่ในความสงบโดยกำลังทหารหรือกฏอัยการศึกหรือกฎหมายความมั่นคงแบบใดก็ตามย่อมสำเร็จผลได้ยาก เพราะระบอบการเมืองไทยกำลังกลายเป็น "วัฒนธรรมการเมืองแบบทุนนิยม" เข้าไปทุกทีๆ มันฝังลึกในวิถีชีวิต ไม่ใช่ไล่หัวหน้าโจร หรือ ยึดเงินโจร หรือ ควบคุมประเทศไว้ให้ได้แล้วทุกอย่างจะจบ วิธีการเช่นนี้จะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันถูกมองในแง่ลบได้หรืออาจถึงกับมีมลทิน เนื่องจากต้องรับรองรัฐบาลที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เพื่อความสงบสุขของประเทศ

การปฏิรูปประเทศตามแนวทางของ คสช. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอื่นๆ หลายกลุ่มที่คิดอย่างอื่นถูกปฏิเสธ แต่ประชาชนทั้งประเทศจะต้องกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงประเทศแบบปฏิรูปการเมืองของรัฐบาลทหารให้เป็นไปตามผลงานที่กำลังดำเนินการซึ่งวิธีการเหล่านี้อาจไม่เป็นประชาธิปไตย โดยไม่ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของการเมืองแบบระบอบรัฐสภาปัจจุบันของเราที่ยังไม่พัฒนาอย่างเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง ซึ่งระบอบรัฐสภาที่พรรคการเมืองแข่งขันกันให้ได้อำนาจรัฐเช่นนี้ประเทศเสรีนิยมและสังคมประชาธิปไตยในสากลส่วนใหญ่ในโลกได้ร่วมกันสร้างสรรค์มาอย่างยาวนานเกือบ 200 ปี จนเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และยังมีนิยามกันในทุกวันนี้โดยส่วนใหญ่ในนานาชาติ ซึ่งแม้จะมีจุดอ่อนในเชิงปัญหาการตอบสนองความต้องการของประชาชนและประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอยู่บ้าง แต่เราก็ต้องช่วยกันเสริมสร้างควบคุมกันไปให้อยู่อย่างเอื้อประโยชน์ต่อกันระหว่างการเมืองแบบในระบบกับนอกระบบ

สภาพการเมืองไทยปัจจุบัน ประชาชนมิได้ต่อสู้กับผู้ปกครองเช่นในอดีต เรากำลังขัดแย้งและต่อสู้กันเอง และกลายเป็นเครื่องมือของผู้ปกครอง แต่ความขัดแย้งในทางการเมืองการปกครองปัจจุบันมิใช่ความขัดแย้งที่ประนีประนอมไม่ได้ สภาพเช่นนี้ย่อมจำเป็นต้องให้การสร้างสรรค์การเมืองเป็นหน้าที่

และสิทธิของประชาชนในทุกสถาบันและกลุ่มการเมือง โดยไม่มีการผูกขาดเท่านั้น และจำเป็นต้องย้ำว่า ฝ่ายที่คิดไม่เหมือนกับ คสช.ก็มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้เป็นพวกกระบอบทุนนิยมไปทั้งหมด ฉะนั้นทุกกลุ่มมีสิทธิแสดงออก เราจึงต้องมาร่วมกันแก้ไข การปฏิรูปการเมืองระบอบรัฐสภาใหม่ให้เหมาะสม และไม่ทำลายล้างกันและกัน แต่ทำหน้าที่เสริมและถ่วงดุลกัน ซึ่งรัฐบาลควรคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ซึ่งหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำการสิ่งใด ๆ ได้โดยไม่ถูกแทรกแซงหรือถูกขัดขวางจากผู้อื่น แต่การที่จะมีสิทธิและรักษาสีทธิได้นั้น รัฐองค์การเดียวเท่านั้น จะเป็นองค์การกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิ และบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคล โดยมีบทบัญญัติไว้ชัดเจนว่าบุคคลจะใช้สิทธิได้เพียงใด หรือจะมีสิทธิอะไรบ้างนอกเหนือจากสิทธิตามธรรมชาติ เมื่อกฎหมายได้กำหนดให้สิทธิขึ้นหน้าที่ก็จะเกิดขึ้นด้วยตามสิทธิ เพราะสิทธิกับหน้าที่เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน

สำหรับการที่ประชาชนจะมีโอกาสแสดงบทบาทหรือเข้าร่วมทางการเมืองได้มากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิทางการเมือง การที่ยินยอมให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีโอกาสมีส่วนในการแสดงออกซึ่งเจตจำนงในทางการเมือง สิทธิทางการเมืองของประชาชน โดยปกติแล้วจะกำหนดไว้ในกฎหมายหลักของประเทศคือกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 23 ได้กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครสิทธิในการเข้าร่วมเป็นรัฐบาลหรือสิทธิในการปกครองประเทศ เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสิทธิทางการเมืองกับประชาธิปไตยจะเป็นของคู่กัน มีความสำคัญทางการเมือง การที่บุคคลมีความรู้สึกสำนึกในทางการเมืองการปกครอง มีความสามารถเรียนรู้สถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลง มีความสามารถที่จะแยกแยะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นว่าเป็นสถานการณ์ที่ตนควรเข้าร่วมสนับสนุนหรือเป็นเรื่องที่ตนจะต้องคัดค้าน นั้นหมายถึงว่า ถ้าเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้นยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่สังคมส่วนรวมหรือแก่ประเทศชาติแล้ว เหตุการณ์นั้นก็เป็นที่จะต้องส่งเสริมเข้าร่วมและให้การสนับสนุนโดยวิธีการต่าง ๆ แต่ถ้าเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลง และยังผลให้เกิดความเสียหายหรือความไม่เป็นธรรมแก่สังคมส่วนรวมแล้ว เหตุการณ์ทางการเมืองอันนั้นควรจะต้องคัดค้านต่อต้านมิให้มีหรือเกิดขึ้นในสังคมความสำคัญทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของประชาชนโดยปราศจากการข่มขู่บังคับหรือชักจูงจ้างวานใด ๆ เช่นเดียวกับความสำคัญบาปของบุคคลผู้หนักในธรรมจะไม่ยอมทำบาปใด ๆ แม้ว่าจะมีโอกาสที่จะทำบาปยอมที่จะละเว้นการกระทำนั้น ๆ เสีย โดยมุ่งจะทำแต่ความดีมีประโยชน์ต่อตนและส่วนรวม นี่เป็นสำนึกทางศีลธรรม ส่วนผู้ที่สำนึกทางการเมืองนั้นจะแสดงบทบาททางการเมืองตามสิทธิเสรีภาพของตน เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมอภิปรายหรือการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมมือก่อตั้งพรรคการเมือง และการลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

ความสำคัญทางการเมืองของประชาชนจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ตามที่กล่าวแล้วโดยการผ่านพรรคการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าความสำคัญทาง

การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยแค่ไหนเพียงไรขึ้นอยู่กับระบบการเมือง ลักษณะของสังคมและระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ถ้าประเทศใดปกครองในระบบเผด็จการ อำนาจการปกครองการแสดงบทบาททางการเมืองจะอยู่กับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะถูกจำกัดหรือบังคับ แต่ถ้าระบบการเมืองของประเทศใดเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อกันว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เชื่อในสิทธิเสรีภาพและความสามารถความเสมอภาคของประชาชน โอกาสที่ปวงชนจะเข้าร่วมแสดงบทบาททางการเมืองย่อมจะมีมากกว่าระบบการปกครองอื่น ๆ

รัฐบาลทหารควรให้เสรีภาพทางการเมือง โดยให้ประชาชนกำหนดด้วยตัวเองว่าเขาจะมีรัฐบาลประเภทไหน สิทธิทางการเมืองที่ประชาชนมีอยู่ ถ้าหากเสรีภาพนี้มีอยู่ในตัวของเอกชนทุกคน รัฐก็เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลที่ถูกควบคุมโดยประชาชน นั่นคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจะมีเสรีภาพทางการเมืองมาก จึงมีบทบาทที่จะได้แสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าการปกครองในระบบเผด็จการ

ณ วันนี้เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองที่มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้จะมีนักวิชาการหลายท่านยังไม่ได้เห็นดีเห็นงามไปกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือแม้แต่นักการเมือง/ผู้นำประเทศชื่อดังก็ยังไม่ได้มองว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ยกตัวอย่างเช่น อริสโตเติลที่มองว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ไม่ดี หรือ โธมัส ฮอบส์ ที่มองว่าระบบกษัตริย์เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด หรือแม้แต่นักสหราชอาณาจักรในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่าง

เซอร์วินสตัน เชอร์ชิล (Sir Winston Churchill) ได้กล่าวว่า "Democracy is the worst form of government except for all those others that have been tried." หรือถอดใจความเป็นภาษาไทยได้ว่า "ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวที่สุดหากเรายกเว้นไม่ไปกล่าวถึงบรรดา รูปแบบการปกครองอื่นทั้งหลายทั้งปวงที่เคยถูกทดลองใช้บ้างเป็นเป็นครั้งคราว" หรือที่เรานิยมใช้กันว่า "ประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบการปกครองที่ดีที่สุด แต่เลวน้อยที่สุด" เป็นต้น การทำความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงกลายมาเป็นสิ่งที่เราทุกคนในสังคมไทยจำเป็นต้องเรียนรู้

เมื่อกล่าวถึงคำว่าประชาธิปไตย ประธานาธิบดีลินคอล์น ได้กล่าวไว้ว่า "Democracy is the government of the people, by the people, for the people" หรือ ถอดใจความได้ว่า "ประชาธิปไตยคือการปกครองประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน" ซึ่งจะว่ากันไปแล้วประโยคที่กล่าวมานั้นข้างต้นนั้นเป็นเพียงการสะท้อนบริบทของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เวลา และสถานที่ในขณะนั้น (ในสหรัฐอเมริกา ช่วงสงครามกลางเมือง พ.ศ.2404 - 2408 (ค.ศ. 1861-1865)) คือการมีส่วนร่วมของคน

ในชาติ (สหรัฐฯ) ที่กำลังแตกแยกในขณะนั้น แต่ไม่สามารถใช้เป็นสะท้อนมุมมองหรือแนวคิดภาพรวมของระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกได้

ทั้งนี้เพราะสภาพการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไปตามความคิด ความเชื่อที่ตั้ง การศึกษา และคุณภาพชีวิต ยกตัวอย่างได้แก่ แนวคิดที่เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของฝรั่งเศสที่สะท้อนมุมมองในบริบทของความเท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น ดังจะเห็นได้จาก คำขวัญของฝรั่งเศสที่ว่า Liberté, Égalité, Fraternité หรือในภาษาไทยคือ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ซึ่งเป็นข้อความที่ใช้เป็นคำขวัญประจำชาติของฝรั่งเศสที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปี พ.ศ.2489 และ พ.ศ.2501 โดยจุดเริ่มแรกของคำขวัญดังกล่าวจะมาจากคำขวัญในยุคปฏิวัติฝรั่งเศส ที่ในขณะนั้นมีความแตกต่างทางชนชั้นที่ก่อให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรง

ดังนั้น หากประเทศไทยหันกลับมาพิจารณาประเทศไทยแล้วจะพบว่า จุดเปลี่ยนจากเดิมที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตั้งแต่สมัยอาณาจักรอยุธยาเป็นต้นมา ไปเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรได้กระทำรัฐประหาร ในสมัยรัชกาลที่ 7 และเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งในขณะนั้นสิ่งที่ปรากฏชัดเจนคือ ความไม่พร้อมและการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการปฏิบัติกระทำโดยการที่กองทหารต่างๆ ถูกหลอกให้มาล้อมรอบ ไม่ได้มาเพื่อการทำปฏิวัติรัฐประหารโดยตรง ด้วยความไม่พร้อมต่างๆ นี้เองทำให้ความชัดเจนของการเกิดระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ยังหาคำตอบไม่ได้ ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในขณะนั้นมีสภาพลักษณะเป็นระบบศักดินาที่ต้องมีชนชั้นปกครอง เมื่อปวงชนชาวไทยทุกคนได้อำนาจอธิปไตยมาอยู่ในมือ และเป็นผู้ที่เลือกและกำหนดอนาคตทางการเมืองกันเอง จึงเป็นเรื่องที่ถูกชักนำได้ง่าย และส่งผลตามถึงปัจจุบันที่ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่จะถูกชักนำ ไม่ว่าจะป็นระดับรากแก้วหรือชนชั้นกลาง วันนี้ประเทศไทยหาแก่นของหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยไม่เจอ คนไทยทุกคนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาจะมีโอกาสได้เรียนเรื่องราวเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ใช้ในหลากหลายประเทศรวมถึงทั้งทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง แต่บนความเป็นจริงแล้วคนไทยทุกคนรวมถึงนักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายๆ คนไม่สามารถตอบคำถามสังคมไทยได้ว่า อะไรคือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทของความเป็นไทย ความเป็นสังคมไทย และความเป็นคนไทย และวันนี้ประเทศไทยได้ก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมายาวนาน แต่การเดินทางมาก็ยังหาคำตอบกันไม่ได้ว่า ประชาธิปไตยแบบไทยๆ นั้นเป็นอย่างไร

นอกเหนือจากการค้นหาหลักประชาธิปไตยของไทย กระแสการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ ได้เปรียบเสมือนสิ่งที่คอยมากดดันให้สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบอย่างประเทศตะวันตก และประเทศที่พัฒนาแล้วอยากให้เป็นกระแสต่างๆ ที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ ทุนนิยมและเสรีนิยม สิทธิมนุษยชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความโปร่งใส ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้กลายมาเป็นเครื่องมือในการต่อรอง กดดัน และแสวง

ประโยชน์ของประเทศตะวันตกบางประเทศ และประเทศที่เจริญแล้วต่อประเทศที่กำลังพัฒนา เช่นกรณีที่ชาติใดไม่มีธรรมาภิบาล มีการคอร์รัปชันสูงๆ ย่อมที่จะถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการในการกีดกันการลงทุน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความจริงแล้วระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในความเป็นจริงนั้นจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชาติ ไม่ได้มีลักษณะที่เป็นปทัสถาน หรือ Norm หรือที่เรารู้จักกันในชื่อบรรทัดฐาน ที่เหมือนกันทุกชาติ หากแต่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะมีลักษณะที่มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศนั้นๆ โดยบริบทที่ว่านี้จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักๆ คือ คุณภาพของประชากร ที่ตั้งประเทศ (ว่าอยู่ในสภาพอากาศอย่างไร) วัฒนธรรม ศาสนา สภาพเศรษฐกิจ ค่านิยม ความเชื่อของประชากรในประเทศ และอื่นๆ

ทุกวันนี้หากจะว่าไปแล้ว ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวันนี้ส่วนหนึ่งแล้วมีรากของปัญหาที่เกิดจาก ความไม่รู้จักในระบอบประชาธิปไตย และความไม่เข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตยแบบไทยๆ จึงทำให้การแสวงประโยชน์ของนักการเมืองที่มีวาระซ่อนเร้น และการเรียกร้องต่างๆ ของการเมืองภาคประชาชนมีลักษณะเป็นกระแสที่คล้อยตามผู้ที่ชักจูงให้ไปทำตามผลประโยชน์ที่กลุ่มผู้ชักจูงต้องการได้ง่าย หรือจะว่าไปแล้วคนไทยและสังคมไทยยังคงต้องการผู้นำที่มาช่วยนำพาให้ตนเองพ้นจากปัญหาต่าง หรืออีกนัยหนึ่งคือ รากของวัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่ช้านานโบราณกาลนั้นมีส่วนทำให้สังคมของคนหมู่มากในสังคมไทยมีความต้องการผู้นำหรือกลุ่มคนที่มาทำหน้าที่ในการปกครองบริหาร มากกว่าที่จะต้องทำอะไรเองโดยไม่มีใครชี้แนะ

ณ วันนี้ถึงแม้สังคมไทยจะวุ่นวายแต่ถ้ามองในเชิงบวกแล้ว ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่มีวิวัฒนาการในตัวของมันเอง หลายสิ่งหลายอย่างอาจจะต้องใช้เวลา หลายสิ่งหลายอย่างคนส่วนใหญ่อาจจะไม่เห็นด้วย แต่นั่นแหละก็คือหนึ่งในกระบวนการในการปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมแบบประชาธิปไตยที่มีความสอดคล้องกับความเป็นไทย

หลักประชาธิปไตยของสังคมได้ปรับเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องขาดช่วงไปมา ทั้งเหตุที่เกิดในแต่ละบริบทสังคมการเมืองนั้นให้ประจักษ์แล้วว่า แต่ละหนแห่งไม่ได้ให้ความหมายประชาธิปไตยเหมือนกันอย่างไรก็ตาม หลายๆ สังคมก็ยังมีผู้คนที่ถวิลสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม อยู่เสมอเช่นเดียวกัน สังคมไทยมีบุคคลซึ่งอุทิศตนให้กับประชาธิปไตยนานนับ ถ้าสังคมไทยความจำไม่สั้นมากเกินไป คงจำผู้คนเหล่านั้นได้ และอาจยังจำ ชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีในห้วงสมัยรัฐประหารพฤษภาทมิฬกันได้อีกครั้งนั้น โอเพ่นออนไลน์เปิดคอลัมน์ให้ผู้อ่านพินิจใคร่ครวญความหมายประชาธิปไตยแบบนายอานันท์ ปันยารชุน ที่ได้ให้ไว้ในงานอมาตยา เซน เล็คเซอร์ ซีรีส์ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ในเดือนมิถุนายน 2551 และเคยตีพิมพ์ก่อนแล้วในหนังสือชื่อเรื่อง ประชาธิปไตยในระยะเปลี่ยนผ่าน ประชาธิปไตยแบบนายอานันท์ จะเป็นทางออกให้สังคมที่ขมุกขมัวหรือไม่ อาจไม่ใช่เรื่อง

สำคัญ แต่ประชาธิปไตยแบบนายอานันท์เป็นเช่นไร ช่างน่าสนใจยิ่งกว่า ศาสตราจารย์อมาตยา เซน คุณมาร์ก ไบเฮน แห่ง ING Bank คุณวิลเลม ฟาน เดอร์ กีสท์ ได้กล่าวว่าประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในเวทีปราชัย ซึ่งตั้งชื่อตามนักปราชัย นักคิด และผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ นอกจากนั้นท่านยังได้รับการยกย่องจากผลงานในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาในฐานะเป็นประธานร่วม United Nations Panel on Human Security ศาสตราจารย์เซนได้สร้างแรงบันดาลใจให้เราทุกคนด้วยการนำเสนอข้อคิดสำคัญๆ ซึ่งให้ความหมายใหม่ต่อมิติเชิงจริยธรรมของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เร่ร่อนแห่งยุคหนึ่งในข้อคิดที่สำคัญยิ่งของศาสตราจารย์เซนคือเรื่องสมรรถนะ ซึ่งจัดให้เสรีภาพของมนุษย์เป็นหัวใจในการวิพากษ์การพัฒนาประชาธิปไตย ศาสตราจารย์เซนเคยตั้งข้อสังเกตว่า “ไม่เคยมีทุพภิกขภัยร้ายแรงเกิดขึ้นในประเทศใดที่เป็นเอกราช มีประชาธิปไตย และมีสื่อที่ค่อนข้างเสรี”

ในยุคปัจจุบันอันเป็นยุคที่การมุ่งหากำไรมักอยู่เหนือข้อพิจารณาเรื่องความเป็นธรรม ความเท่าเทียม และสิทธิเสรีภาพ แนวคิดของศาสตราจารย์เซนว่าด้วยการพัฒนาซึ่งเกี่ยวข้องกับเสรีภาพของมนุษย์ ความเป็นประชาธิปไตย และสื่อที่เสรี นั้นเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุด ฟรานซิส ฟูกูยามา ได้เสนอว่าจุดจบของประวัติศาสตร์ใกล้มาถึงแล้ว แต่เป็นเวลาได้ล่วงเลยมากกว่า 15 ปีแล้ว ชัยชนะของประชาธิปไตยก็ยังไม่สมบูรณ์ บางประเทศได้ผันแปรตัวเองจากแนวทางประชาธิปไตยเสรีนิยมไปสู่แนวทางที่เป็นอำนาจนิยมมากขึ้น บางรัฐบาลก็ยังประสบความสำเร็จพอสมควรในการรักษาระบอบการเมืองที่ปราศจากประชาธิปไตย แต่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของประชาชนได้ ในขณะที่เดียวกันหลายประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยก็ยังมีปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อประชาชนและธรรมาภิบาล

ในยุคปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับคำถามที่สำคัญยิ่งว่าเหตุใดหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยจึงดูประหลาดนัก มีองค์ประกอบและปัจจัยใดที่จำเป็นสำหรับประเทศไทยในการไปให้ถึงจุดที่สามารถธำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

ในกระบวนการวิวัฒนาการทางการเมือง คนเราต้องปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ และปัญหาต่างๆ นานา เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติในระยะยาว ระบอบประชาธิปไตยจะสามารถปรับตัวในกระบวนการวิวัฒนาการได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อมีเสาหลักที่แข็งแรงพอในยุคปัจจุบันเราอาจเปรียบเทียบประชาธิปไตยได้กับสูตรคำนวณซอฟต์แวร์ที่สามารถผลิตผลลัพธ์ทางการเมืองที่ดีที่สุดสำหรับสังคมใดก็ได้ โค้ดสำหรับซอฟต์แวร์ทางการเมืองนี้เก่าแก่หลายศตวรรษ แต่เพื่อความสะดวก เราอาจถือเอกสารแม็กนาคาร์ตาของอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1215 เป็นจุดเริ่มต้นเป็นที่เชื่อกันว่าประชาธิปไตยนั้นดีกว่า มันคงกว่า มีเหตุมีผลกว่า มีประโยชน์และมีความชอบธรรมมากกว่าระบบการปกครองอื่นใด

กระบวนการทางการเมืองต้องพิจารณาควบคู่ไปกับระดับการพัฒนาของประเทศ หากการพัฒนาไม่ราบรื่น สภาพของประชาธิปไตยก็จะเป็นเช่นเดียวกัน การพัฒนาและประชาธิปไตยเปรียบเสมือนด้านหัวและก้อยของเหรียญเดียวกัน

การศึกษาและการแพร่ความรู้

การปฏิรูปประชาธิปไตยของสังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยปัญญาของผู้ลงคะแนนเสียงไม่ว่าปัญญานั้นจะได้มาอย่างไรก็ตามหมายความว่าผู้ลงคะแนนเสียงต้องเข้าใจประเด็นปัญหาที่ตนเผชิญอยู่และทางเลือกที่ตนมี ผู้ลงคะแนนเสียงจะต้องเข้าใจด้วยว่าตนมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไรบ้างภายใต้ระบบประชาธิปไตย และมีหนทางที่จะแสดงออกว่าตนต้องการอะไรในกระบวนการประชาธิปไตยหัวใจของประชาธิปไตยจะเดินได้ก็ด้วยการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิของพลเมืองทุกคน อย่างแรก คือสิทธิในการหยิบบัตรประเด็นต่างๆ ที่ตนห่วงกังวลให้บรรจุอยู่ในวาระทางการเมือง และอย่างที่สองคือ การเลือกคนที่ตนรู้สึกว่าจะตอบสนองข้อห่วงกังวลของตนได้ดีที่สุดในกระบวนการการเมือง

นอกเหนือจากการทำหน้าที่พลเมืองอย่างรับผิดชอบโดยการลงคะแนนเสียงแล้ว หลักประชาธิปไตยของสังคมไทยต้องมีพลเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญในยุคที่ประเทศไทยกำลังพัฒนา การจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้การศึกษาตอบสนองต่อชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันมากขึ้น ให้เปลี่ยนจากการท่องจำแบบนกแก้วนกขุนทองไปสู่การรู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง และขยายขอบข่ายโครงการการศึกษาให้ไปถึงเด็ก ผู้หญิง และสตรีที่ยากจน

จุดเด่นอย่างหนึ่งของหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยขึ้นอยู่กับหัวหน้ารัฐบาลจากการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย พัฒนาการที่น่ายินดีเมื่อว่าในปัจจุบันประเทศไทยได้กำลังพัฒนาหลักประชาธิปไตยของไทยเพื่อที่จะให้มีความเสมอภาคในกระบวนการประชาธิปไตย โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งตามแผนการที่ คสช.ได้วางแผนไว้ โดยผู้มีสิทธิมีเสียงที่ไม่สนใจและนิ่งเฉย ย่อมตกเป็นเหยื่ออย่างง่ายตายให้กับกลุ่มจัดตั้งใดๆ ก็ตามที่หวังยึดอำนาจด้วยกำลังหรือการหลอกลวงตบตา ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่เผด็จการเบ็ดเสร็จ สำหรับประเทศไทยซึ่งเน้นเรื่องความสามัคคีและการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง นั้นเป็นควรกำหนดให้เป็นค่านิยมสำคัญ สิ่งที่ทำทลายสำหรับประเทศไทยคือว่าทำอย่างไรจึงจะยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ การซั่งน้ำหนักข้อดีข้อเสีย และความเห็นที่ไม่ลงรอยกัน โดยถือว่าทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการเติบโตใหญ่ของหลักประชาธิปไตยในบริบทของประเทศไทย

การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมสร้างความชอบธรรมให้กับประชาธิปไตย โดยป้องกันบุคคลหรือกลุ่มคนเล็กๆ ในสังคมไม่ให้ยึดยึดผลประโยชน์เฉพาะตัวให้ประชาชนแบกรับ ไม่ควรมีบุคคลใดหรือคนกลุ่มใดมีสิทธิผูกขาดอำนาจเหนือกระบวนการเลือกตั้ง และสิ่งสำคัญคือพรรคการเมืองควรเป็นเครื่องมือ

สำคัญของระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยซึ่งมีแบบแผนพื้นฐานที่เป็นกรอบให้กับหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ประชาชน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อำนาจต่างๆ ตามหลักประชาธิปไตยของสังคมไทย พรรคการเมืองสามารถจัดตั้งขึ้นมาและหาเสียงได้โดยปราศจากการข่มขู่คุกคาม จากอำนาจต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศ การกำหนดให้ก่อนการเลือกตั้งพรรคการเมืองต้องมีเสียงสนับสนุนในระดับหนึ่งเป็นอย่างน้อย ทุกพรรคการเมืองจะต้องได้รับโอกาสใช้สื่อเสรีและวิธีอื่นๆ เพื่อเผยแพร่แนวทางของพรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้งจะต้องได้รับการกำกับดูแล สังเกตการณ์และดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งสามารถโกงกันได้ ซื่อเสียงกันได้ และเป็นที่น่าเสียดายที่นักการเมืองซึ่งลงพื้นที่เฉพาะในช่วงการเลือกตั้งเพื่อสร้างฐานอำนาจและถ่ายภาพกับประชาชน กลายเป็นภาพที่คุ้นเคยกันสำหรับประเทศไทย

รัฐบาลจะสิ้นสุดความชอบธรรมก็ต่อเมื่อไม่สามารถสะท้อนความต้องการของพลเมืองได้ และหากเกิดขึ้น รัฐบาลก็สามารถจัดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ แต่บางครั้งก็อาจมีการใช้กำลังและข่มขู่คุกคามเพื่อหวังยึดครองอำนาจต่อไป การเลือกตั้งอาจถูกเลื่อนออกไปหรือบ่อนทำลายถึงแม้การเลือกตั้งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นมิติที่เห็นชัดที่สุดของระบบประชาธิปไตย แต่ก็ยังมีตัวอย่างของการทุจริตเลือกตั้งเพื่อส่งเสริมผลักดันการปกครองแบบอัตตาธิปไตยและทรราช ดังนั้นการเลือกตั้งจึงไม่ได้เป็นหลักประกันว่ามีประชาธิปไตย

การเมืองภายหลังการเลือกตั้งอาจเป็นโทษต่อผู้แพ้ โดยอาจเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลที่ชนะการเลือกตั้งมองว่าการมีส่วนร่วมของเสียงข้างน้อยเป็นอุปสรรค แทนที่จะหาทางโน้มนำฝ่ายค้านเข้ามาถกหารื้อกันอย่างมีเหตุผล หรืออาจนำท่าทีของฝ่ายค้านเข้าไปบรรจุเป็นนโยบายรัฐบาลหากสมควร ขั้นตอนธรรมเป็นเรื่องของการยอมรับความหลากหลายในสังคม โดยเริ่มจากการปลูกฝังเลี้ยงดูในวัยเยาว์ ถ้าเราสอนให้ผู้เยาว์เชื่อในหลักการผู้ชนะกินรวบ ก็เท่ากับว่าเรากีดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย แทนที่จะเป็นเช่นนั้น เยาวชนควรต้องเรียนรู้ว่า สิ่งที่ฝ่ายชนะได้รับในการเลือกตั้ง คือหน้าที่ที่จะรักษาส่งเสริมฉันทามติที่สมดุลในสังคม การสร้างความสมดุลดังกล่าวนี้ก็เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง

เสรีภาพในการแสดงออก

หลักประชาธิปไตยของสังคมไทย คือเสรีภาพในการแสดงออก สิ่งที่คุณจะสามารถกล่าว ตีพิมพ์ แจกจ่าย และพูดคุย เป็นสิ่งบ่งชี้ว่าระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด สื่อมวลชนที่อิสระเสรีเป็นตัวชี้วัดเสรีภาพในการแสดงออก ระบบอินเทอร์เน็ตที่ไม่ถูกเหยียบย่ำโดยการควบคุมของรัฐก็เป็นตัวชี้วัดอีกตัวหนึ่งเช่นกัน รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือเป็นแบบอื่น มักจะมีความสัมพันธ์ที่สบายใจอย่างแท้จริงกับสื่อมวลชนเสรี แต่ไม่ว่าจะมีข้อเสียเพียงใด สื่อมวลชนเสรีซึ่งสนับสนุนโดยอินเทอร์เน็ตที่ไม่ถูกปิดกั้น เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการให้ข้อมูลข่าวสารกับสาธารณะ โดยเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยที่

ทำงาน แม้ในสังคมประชาธิปไตยของไทยมีมานาน รัฐบาลก็ยังพยายามจัดการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ของตน รัฐบาลมักพยายามชักนำการตีความข่าวเพื่อผลักดันวาระของตนและเงื้อมมืออำนาจของสื่ออิสระ

เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เปิดทางให้การแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารพร้อมกับพื้นที่สำหรับวาทกรรม สาธารณะได้ขยายตัวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน อินเทอร์เน็ตได้ปฏิวัติการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและการดำเนินการทางการเมือง และได้เกื้อกูลให้เกิดหลักประชาธิปไตยออนไลน์ขึ้นมามากมาย ในขณะเดียวกันโทรศัพท์มือถือก็ทำให้การติดต่อส่งข้อมูลข่าวสารที่กระทำได้อย่างทันท่วงที ในปัจจุบันประเทศไทยยึดแนวทางอำนาจนิยม เสรีภาพของข้อมูลข่าวสารเป็นภัยใหญ่หลวงสำหรับรัฐบาล เสรีภาพที่มากับสื่อสมัยใหม่สามารถเข้าถึงได้โดยเพียงคลิกไปยังเว็บไซต์ เช่น ยูทูบและบล็อกต่างๆ ปรากฏการณ์ใหม่ๆ เหล่านี้ทำให้รัฐบาลควบคุมข้อมูลข่าวสารได้ยากขึ้น ข้อเท็จจริงก็คือว่าแม้กระทั่งรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้ง ก็มักพยายามที่จะปั้นแต่งมติดมาชนให้ไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะผ่านสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ หรืออินเทอร์เน็ต การที่รัฐควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือข้อมูลข่าวสารนั้น พวกเราควรจะหยุดและคิดเรื่องนี้ให้ดีๆ แม้หน้าตาของประชาธิปไตยอาจดูสดใส แต่หากเสรีภาพของข้อมูลข่าวสารและของสื่อถูกคว้านจนกลวง ก็เท่ากับว่าประชาธิปไตยถูกบั่นทอน ประชาชนจึงต้องคอยเฝ้าระวังตลอดเวลาเพื่อไม่ให้มีการ ตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยที่หลักประชาธิปไตยกำลังพัฒนาไม่ได้ส่งเสริมเสรีภาพของข้อมูลข่าวสาร และไม่ให้ความสำคัญต่อสื่อมวลชน หากพลเมืองไม่มีสิทธิในการแสดงออกในกระบวนการทางการเมือง ก็จะไม่รัฐบาลใดที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน อย่างไรก็ตาม ไม่มีสังคมประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างสมบูรณ์

กุญแจสำคัญคือการซึ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของชาติและสังคม เพื่อสร้างและรักษาระดับการถกเถียงแลกเปลี่ยนในสังคม ซึ่งจะช่วยให้การมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยมีความหมาย และในขณะเดียวกันก็ต้องขีดเส้นซึ่งนำบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเข้าไปพิจารณา โดยประเทศไทยควรกำหนดขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงออกไว้แต่สิ่งที่สำคัญคือขอบเขตดังกล่าวต้องไม่ถูกอิทธิพลทางการเมืองนำไปใช้ในทางที่ผิด เพื่อจำกัดไม่ให้สาธารณะตรวจสอบนโยบายและการกระทำที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของผลประโยชน์สาธารณะ เช่น หากกฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาททำให้คนไม่กล้าเปิดโปงความไม่ชอบมาพากลหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง ก็เป็นการทำให้หลักประชาธิปไตยของไทยเสื่อมลง

หลักประชาธิปไตยของสังคมไทยเป็นเรื่องของการให้ทุกเสียงมีสิทธิได้แสดงออก เสียงเหล่านั้นอาจขัดกันเอง บางเสียงอาจมีความรู้มากกว่าเสียงอื่น บางเสียงอาจเป็นความเห็นส่วนตัว ชูชิบนิินทาหรือคาดเดา ทั้งหมดนี้คือตลาดแห่งความคิด ซึ่งก็เหมือนตลาดทั่วไปตรงที่สินค้าแต่ละอย่างมีคุณค่าไม่เท่ากัน ตรายใดที่สถาบันต่างๆ ของเราทำให้คนสามารถรู้จักวิธีประเมินคุณค่าของความคิดในตลาดนี้ รู้จักคัดเอาความคิดที่ไตร่ตรองเข้มงวดมาใช้ รู้จักปฏิเสธความคิดที่สุกเอาเผากิน ไม่เพียงแต่หลักประชาธิปไตย

ขอไทยจะยั่งยืนเท่านั้น แต่จะเจริญงอกเงยขึ้นอีกด้วย โดยมีทั้งอินเทอร์เน็ต โลกาภิวัตน์ และการสื่อสารมวลชน ตลาดแห่งนี้ได้ดึงความคิดมาจากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงจากประเทศไทยเท่านั้น แม้ว่าตลาดนี้จะไม่สามารถสร้างขึ้นและควบคุมโดยรัฐอย่างง่ายดาย แต่ก็คงไม่มีรัฐบาลใดพลอดปรองใจที่เดียวกับการใช้วิธีปิดปากผู้ที่ไม่เห็นด้วยหรือผู้ที่แฉการกระทำของรัฐบาล

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใส

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใส ซึ่งหมายความว่าสถาบันของรัฐและบุคคลในสถาบันเหล่านั้นต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของตน รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนที่เลือกรัฐบาลนั้นเข้ามา นอกจากนี้ ยังต้องรับผิดชอบต่อฝ่ายตุลาการที่อิสระหรือสถาบันที่เป็นกลางอื่นๆ ที่ตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล การตัดสินใจใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบายด้านการเกษตร การกำหนดราคาน้ำมัน หรือบริการสาธารณสุข จะต้องไม่ทำไปเพื่อผลักดันวาระของกลุ่มผลประโยชน์เหนือกว่าผลประโยชน์สาธารณะในแก่นแท้ของความรับผิดชอบต่อสาธารณะและความโปร่งใสนั้นมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเพื่อคุ้มครองพลเมืองจากนโยบายที่หลงทางหรือการตัดสินใจที่ให้ประโยชน์แก่คนไม่กี่คนแต่ทำให้คนจำนวนมากต้องเสียประโยชน์ เมื่อใดที่หลักการทั้งสองนี้สั่นคลอน ก็จะเป็นสัญญาณเตือนภัยว่าธรรมาภิบาลกำลังตกอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยง และหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยได้ชะงักงัน

การกระจายอำนาจ

การให้อำนาจทางการเมืองแก่ระดับท้องถิ่นหรือระดับจังหวัด ยิ่งรัฐบาลอยู่ใกล้ประชาชนที่ต้องปกครองมากเพียงใด รัฐบาลก็จะยิ่งตอบสนองต่อประชาชนได้มากเพียงนั้น ขณะเดียวกัน เพื่อให้หลักประชาธิปไตยของไทยที่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสามารถทำงานได้ ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจในเรื่องของเงินสนับสนุน ทรัพยากรด้านอุปกรณ์สิ่งของและบุคคล ตลอดจนขีดความสามารถของสถาบัน การกระจายกระบวนการทางการเมืองออกจากส่วนกลางก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะลดการรวมศูนย์อำนาจและอิทธิพลของกลุ่มพลังทางการเมือง พลเมืองจะมีความตื่นตัว สนใจ และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยมากขึ้น เมื่อพวกเขา มองเจ้าหน้าที่รัฐเป็นเสมือนเพื่อนบ้านและเห็นว่าสิ่งที่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นเรื่องใกล้ตัวเราจะเห็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของความเชื่อมโยงระหว่างประชาธิปไตยกับชีวิตประจำวันของพลเมืองได้ในระดับท้องถิ่น การอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ชิดในระแวกเดียวกันมีประโยชน์ในการทำนองเดียวกับประชาชนที่มีผลประโยชน์และค่านิยมร่วมกันจะแสดงและแลกเปลี่ยนความเห็นและความรู้ จะโน้มน้ำหนักกันและกัน สิทธิของพลเมืองในการชุมนุมและการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นจะช่วยบ่มเพาะประชาธิปไตยให้อยู่นานในสังคม

การตั้งพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นช่วยให้การสร้างหลักประชาธิปไตยของไทยแบบผู้แทนเป็นไปได้ง่ายขึ้น การมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของผู้ลงคะแนนเสียงและผู้สมัครที่มาจากเขตหรือจังหวัดเดียวกันจะสร้างความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมให้แก่หลักประชาธิปไตยของไทย และการปกครองระดับท้องถิ่นจะเป็นสนามฝึกซ้อมให้แก่ผู้นำของชาติในอนาคต

คุณสมบัติความเป็นผู้นำ

คุณสมบัติของความเป็นผู้นำสำหรับหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยที่ยั่งยืนจะพบได้ในบุคคลที่ดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ เป็นบุคคลที่สามารถสร้างฉันทามติ มีใจที่เปิดกว้างและเป็นธรรม ยึดมั่นต่อความยุติธรรมและส่งเสริมประโยชน์สาธารณะ มีขันติธรรมรับฟังท่าทีของฝ่ายตรงข้าม แน่นนอน มักมีการพูดกันว่าประชาธิปไตยเป็นวิธีปกครองที่ยุ่งเหยิงวุ่นวาย และวิสัยมนุษย์ก็มีข้อบกพร่องมากมาย คำกล่าวทั้งสองนี้มีความจริงอยู่ แต่ขณะที่เรายอมรับข้อจำกัดของเราเอง เราก็ควรพยายามหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดในอดีตและมองไปสู่รุ่นผู้นำในภายภาคหน้าที่จะสามารถสานต่อ โดยเรียนรู้จากบทเรียนของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของประชาชนคนธรรมดา

สรุป

ในการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยที่ยั่งยืน ประเทศไทยจะต้องมุ่งความพยายามไปที่การสร้างระบบที่ให้อำนาจแก่ประชาชน ไม่ใช่เฉพาะผ่านสิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่านั้น แต่โดยปลูกฝังบรรทัดฐาน สถาบันและค่านิยมที่สนับสนุนสิทธิดังกล่าว และทำให้สิทธินั้นมีความหมายสิ่งที่จะทำให้อำนาจประชาธิปไตยที่ยั่งยืนคือ ความตระหนักร่วมกันว่า แม้ว่าประชาธิปไตยจะห่างไกลความดีเลิศประเสริฐศรี แต่ทางเลือกอื่นยังห่างไกลเสียยิ่งกว่า บางสังคมตระหนักในสัจธรรมนี้เร็วกว่า บางสังคมตระหนักช้ากว่า บางสังคมก็กำลังทดลองดูว่าจะสามารถนำเฉพาะบางส่วนของประชาธิปไตยมาใช้ เช่น ธรรมาภิบาลและความ รับผิดชอบ โดยไม่ต้องตราใบที่พวกเขาแสดงความยึดมั่นต่อสวัสดิภาพและความกินดีอยู่ดีของประชาชน และจัดหาบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนได้ ประชาชนส่วนใหญ่ก็คงจะพึงพอใจกับสถานะที่เป็นอยู่และไม่ประท้วง ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งยังไม่เข้มแข็งแบบนี้ ประเด็นหนึ่งที่พวกเขาได้เปรียบก็คือความรู้สึกผิดหวังกับประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งมา แทนที่จะสนองและปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ กลับสนองประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก อ่างสิทธิที่จะบงการในนามของคนส่วนใหญ่ เหยียบย่ำสิทธิของคนกลุ่มน้อย จนตนเองกลายเป็น “สาธารณชน” เสียเอง ไม่ใช่ “ผู้แทน” อีกต่อไป

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีแนวโน้มไปสู่ประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมโดยตรงมากขึ้น ซึ่งหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยมีแนวโน้มที่อยู่ตัวแล้ว แต่แนวโน้มนี้อาจเป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่การเดินทางจากระบอบอิตาลีประชาธิปไตยไปสู่ประชาธิปไตยที่มวลชนมีส่วนร่วม นั้นนับว่าเป็นการกระโดดก้าวใหญ่ สิ่งที่สำคัญคือ หลักประชาธิปไตยของไทยจะต้องงอกเงยจากภายในของประเทศไทยเอง จึงจะได้รับการยอมรับและดำเนินไปได้ ประเทศจะต้องหาทางออกจากความขัดแย้งต่างๆ และจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่างๆ ด้วยประเทศไทยเอง ประสบการณ์ในทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้เห็นถึงความเปราะบางของประชาธิปไตยของประเทศไทย แม้ว่าในบางครั้งอาจดูเหมือนอยู่ตัวแล้ว แต่หลักประชาธิปไตยของไทยก็อาจถูกแทรกแซงได้โดยเฉพาะในยามที่มีวิกฤต ซึ่งเป็นไปไม่ได้ว่าจะมีประชาธิปไตยที่เข้มแข็งจนปลอดภัยจากความละโมภและความมักใหญ่ใฝ่สูงของมนุษย์ ในการบ่มเพาะ

และทำให้หลักประชาธิปไตยของไทยยั่งยืน ซึ่งเกิดจากผู้ที่ได้รับประโยชน์จากประชาธิปไตยจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องประชาธิปไตย ประชาชนคนธรรมดาจะต้องระแวดระวังและชาญฉลาด ประวัติศาสตร์ยังไม่ได้จบสิ้น การต่อสู้เพื่อผลักดันและต่อต้านประชาธิปไตยจะยังคงดำเนินอยู่กับสังคมไทยต่อไปอีกนาน

ข้อเสนอแนะ

1. การปฏิรูปทางการเมือง และระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทยจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งระบบ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประชากร ให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น การปฏิรูปด้านการเมืองต้องเสริมสร้างระบบการเมือง รัฐบาลต้องมีนโยบายการบริหารและพัฒนาประเทศให้ครอบคลุมถึงความต้องการของประชาชนอย่างรอบด้าน โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้ เห็นคุณค่า ของหลักประชาธิปไตยของไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ต้องพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรัฐบาล ต้องบริหารให้มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น การกระจายรายได้เท่าเทียมกัน

2. การปฏิรูปการเมืองและระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทย รัฐบาลควรส่งเสริมหลักประชาธิปไตยของสังคมไทย โดยการสร้างระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และด้านสังคม รัฐบาลต้องให้การศึกษาระดับพื้นฐานแก่ประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีบทบาทที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองตามหลักประชาธิปไตยของไทย ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อม ในรูปแบบของการร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งต้องเพิ่มการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนด้วย

3. การปฏิรูปประเทศในครั้งนี้นี้รัฐบาลควรนำ ความคิดเห็น ความต้องการ ของประชาชนไปประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพื่อเป็นการพัฒนาการเมืองการปกครองตามหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยให้มีความก้าวหน้า และพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยมและคณะ. (2555). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทาง การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหาอุปสรรค และทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- นิธิเอียวศรีวงศ์. (2555). วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. วารสารสถาบัน วัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บวรศักดิ์อุวรรณโณ และถวิลวดีบุริกุล. (2555). ประชาธิปไตยแบบ มีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ วิสุมิทธิ โภธิแทน. (2550). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ
- อนุรักษนิยมเวช. (2554). บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- โอฬาร อ่องพะ. แนวทางการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2559, จาก <http://www.oknation.net/blog> 48 การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ปรีดี พนมยงค์. ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2559 , จาก www.pridiinstitute.com
- ระบบการเมืองการปกครอง. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2559, จาก <https://sites.google.com>
- การพัฒนาทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2559, จาก www.khunpet.com
- นรนิติ เศรษฐบุตร. การเมืองไทยระบบหรือคน : การพัฒนาวัฒนธรรมและ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2559, จาก www.kpi.ac.th